

БОЧАРОВА Ю. Г.

к. е. н., доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського**СТАН, ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА КОНКУРЕНЦІЯ НА СВІТОВОМУ РИНКУ
ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР**

Стаття присвячена аналізу стану, особливостей розвитку та конкуренції на світовому ринку олійних культур. У статті обґрунтовано значення та роль олійних культур у забезпеченні продовольчої безпеки. Досліджено стан та особливості розвитку світового ринку олійних культур. Проведено аналіз структури (товарної та географічної) виробництва та зовнішньої торгівлі олійними культурами в умовах глобалізації. Визначено основних виробників, імпортерів та експортерів олійних культур. На основі розрахунку п'яти показників концентрації (коефіцієнт концентрації, індекс Херфіндаля-Хіршмана, коефіцієнт відносної концентрації, дисперсія логарифмів ринкових часток, індекс максимальної частки) визначено особливості конкуренції на світовому ринку виробників та споживачів олійних культур.

Ключові слова: світовий ринок, олійні культури, виробництво, експорт, імпорт, концентрація, конкуренція

БОЧАРОВА Ю. Г.

к. э. н., доцент

Донецкий национальный университет экономики и торговли
имени Михаила Туган-Барановского**СОСТОЯНИЕ, ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ И КОНКУРЕНЦИЯ НА МИРОВОМ
РЫНКЕ МАСЛИЧНЫХ КУЛЬТУР**

Статья посвящена анализу состояния, особенностей развития и конкуренции на мировом рынке масличных культур. В статье обосновано значение и роль масличных культур в обеспечении продовольственной безопасности. Проведен анализ состояния и особенностей развития мирового рынка масличных культур. Проведен анализ структуры (товарной и географической) производства и внешней торговли масличными культурами в условиях глобализации. Определены основные производители, импортеры и экспортеры масличных культур. На основе расчета пяти показателей концентрации (коэффициент концентрации, индекс Херфиндаля-Хиршмана, коэффициент относительной концентрации, дисперсия логарифмов рыночных долей, индекс максимальной доли) определены особенности конкуренции на мировом рынке производителей и потребителей масличных культур.

Ключевые слова: мировой рынок, масличные культуры, производство, экспорт, импорт, концентрация, конкуренция.

BOCHAROVA Y. G.

candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade named
after Mykhailo Tugan-Baranovsky**STATE, FEATURES OF DEVELOPMENT AND COMPETITION ON THE GLOBAL
MARKET OF OIL CROPS**

The situation, features of development and competition on the global market of oil crops were considered in the article. The importance and role of oilseeds in ensuring food security were substantiated in the article. The state and characteristics of world market of oilseeds were investigated. The structure (geographical and commodity) of production and foreign trade of oilseeds in the context of globalization were analyzed. The main manufacturers, importers and exporters of oilseeds were identified. Peculiarities of competition on the world market of oilseeds and consumers were identified by calculating of the five indicators of concentration (concentration ratio, Herfindahl-Hirschman index, the relative concentration ratio, the variance of logarithms market shares, the maximum share index).

Key words: world market, oilseeds, production, export, import, concentration, competition.

y.bocharova@ukr.net

Постановка проблеми. На сьогоднішній день забезпечення продовольчої безпеки, вирішення продовольчих проблем є одним із найбільш актуальних питань для всіх країн світу. Це обумовлено тим, що:

- щороку в світі на споживання продовольства витрачається в середньому більше 9 трлн дол., що становить в середньому більше 18% усіх витрат споживачів протягом року [1];
- для того щоб прогодувати зростаюче населення планети, і одночасно вирішити існуючу проблему недоїдання і голоду до 2050 року обсяги виробництва продовольства мають збільшитися ще на 70 відсотків [2].

Особливу роль у забезпеченні населення продовольством, досягнення та підтримання продовольчої безпеки сучасних країн світу, як свідчить проведений аналіз, відіграють зернові культури, олійні культури, м'ясо та м'ясні продукти, молоко і молочні продукти, риба та морепродукти.

Беручи до уваги все зазначене вище, сьогодні існує нагальна проблема аналізу стану та особливостей розвитку згаданих продовольчих ринків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на актуальність окресленого завдання, сьогодні дослідження, присвячені аналізу стану та особливостей розвитку зазначених вище продовольчих ринків [1; 2; 3; 4; 5], є фрагментарними, не дозволяють визначити тренди трансформації та розвитку даних ринків, структурні особливості їх організації та функціонування.

Постановка завдання. Беручи до уваги все зазначене вище, мета статті полягає в аналізі стану, особливостей розвитку та конкуренції на світовому ринку олійних культур у 2013–2015 рр.

Виклад основного матеріалу. У 2013–2015 рр. обсяг виробництва олійних культур у світі збільшився на 21,3 млн т та становив у 2015 році 534,5 млн т. При цьому, як свідчать результати проведеного аналізу, у 2013–2015 рр. фіксувалося нарощення обсягів виробництва як олії та жирів, так і макухи та шроту (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості розвитку світового ринку олійних культур та продуктів їх переробки [5]

Показники	Роки		
	2013	2014	2015
Усього виробництво олійних культур, млн т	513,2	547,4	534,5
Олії та жири			
Виробництво	203,3	209,9	208,6
Поставки	235,7	245,9	247,9
Споживання	198,9	204,6	211,8
Торгівля	107,9	112,0	114,2
Відношення світових запасів до споживання, %	18,1	19,2	17,1
Відношення запасів до внутрішнього споживання та експорту для основних експортерів, %	10,3	12,1	11,1
Макуха і шрот			
Виробництво	128,8	140,4	138,2
Поставки	147,2	162,0	166,0
Споживання	125,3	132,2	136,8
Торгівля	81,1	85,4	87,1
Відношення світових запасів до споживання, %	17,3	21,0	21,0
Відношення запасів до внутрішнього споживання та експорту для основних експортерів, %	9,4	13,3	15,3
Індекс цін ФАО(2000–2004=100)			
маслосемена	207	184	151
макуха і шрот	255	243	186
рослинні масла	193	181	149

У 2013–2015 рр. обсяги виробництва олії та жирів збільшилися на 5,3 млн т, у той час як обсяги виробництва макухи та шроту – на 9,4 млн т. У 2013–2015 рр. фіксувалося нарощення як споживання олії та жирів, так і споживання макухи та шроту. Так, протягом

періоду, що аналізується, споживання олії та жирів збільшилося на 12,9 млн т, макухи та шроту – на 11,5 млн т. У товарній структурі виробництва олійних культур домінувала соя, на частку якої в середньому припадало 57,7% виробництва олійних культур. Для порівняння, на частку рапсу припадало в середньому 13,8%, бавовни – 8,7%, соняшника – 7,9%, арахісу – 7,8%, пальмоядрових – 3,1%, копри – 1% виробництва олійних культур у світі.

Таблиця 2

Особливості виробництва олійних культур, млн метричних тонн [6]

Показники	2013 рік		2014 рік		Абсолютне відхилення	
	млн метричних тонн	%	млн метричних тонн	%	млн метричних тонн	%
Копра	5,43	1,1	5,43	1,0	0	-0,1
Бавовна	45,68	9,0	44,32	8,3	-1,36	-0,8
Пальмоядрові	15,74	3,1	16,29	3,0	0,55	-0,1
Арахіс	41,15	8,1	39,48	7,4	-1,67	-0,8
Рапс	71,96	14,2	71,90	13,4	-0,06	-0,8
Соя	283,15	56,0	318,68	59,4	35,53	3,4
Соняшник	42,35	8,4	39,99	7,5	-2,36	-0,9
Усього олійні культури	505,45	100,0	536,08	100,0	30,63	0,0

Основними виробниками олійних культур виступають країни, що розвиваються, на їх частку припадає в середньому 60,6% від виробництва олійних культур у світі. Для порівняння, на частку розвинених країн припадає в середньому 39,4%, країни із низьким рівнем доходів та дефіцитом продовольства – 23,7%, найменш розвинених країн – 2% виробництва олійних культур у світі. У регіональному вимірі основними виробниками олійних культур виступають країни Південної та Північної Америки, країни Азії. Так, на частку країн Південної Америки припадає в середньому 32,5%, на країни Північної Америки – 25,2%, країни Азії – 25,5% виробництва олійних культур у світі. Для порівняння, на частку Європи припадає в середньому 12,1%, країн Африки – 3,3%, Океанії – 0,97%, Центральної Америки – 0,3% виробництва олійних культур у світі. Основними країнами-виробниками олійних культур є США – в середньому майже 21%, Аргентина – 11,5%, Китай – 11,3%, Індія – 7% виробництва олійних культур у світі (табл. 3).

Основними експортерами олійних культур виступають країни, що розвиваються.

На частку країн, що розвиваються, припадає в середньому 50,1% світового експорту олійних культур. Для порівняння, на частку розвинених країн припадає в середньому 49,9%, країни із низьким рівнем доходів та дефіцитом продовольства – 2,3%, найменш розвинених країн – 0,2% світового експорту олійних культур. У регіональному вимірі основними експортерами олійних культур виступають країни Південної та Північної Америки. Так, на частку країни Південної Америки припадає в середньому 47,2% світових обсягів експорту олійних культур, на частку Північної Америки – 43,2%. Для порівняння, на частку Азії припадає в середньому 1,8%, Африки – 0,5%, Європи – 4,3%, Океанії – 2,2%, Центральної Америки – 0,13% світового експорту олійних культур. Основним країнами-експортерами олійних культур виступають Бразилія – в середньому 34,2%, США – 33,7%, Канада – 9,5%, Аргентина – 7,6% світових обсягів експорту олійних культур. Таким чином, ринок олійних культур характеризується помірним рівнем концентрації.

Як свідчать результати проведеного аналізу, світовий ринок олійних культур характеризується високим рівнем концентрації, значною ринковою владою його найбільших суб'єктів, наближається за своїми параметрами до олігополії (табл. 5).

Основними імпортерами олійних культур виступають країни, що розвиваються, на частку яких припадає в середньому 78,9% світового імпорту олійних культур. При цьому найбільша частка імпорту країн, що розвиваються, припадає на країни із низьким рівнем доходів та дефіцитом продовольства. Так, на зазначену групу країн припадає в середньому 59,6% світового імпорту олійних культур або майже 75% імпорту олійних культур країн, що

розвиваються. Для порівняння, на частку розвинених країн припадає в середньому 21,2%, на частку найбідніших країн припадає 0,6% світового імпорту олійних культур. У регіональному вимірі основними імпортерами олійних культур є країни Азії – в середньому 75% світового імпорту олійних культур. Для порівняння, на частку країн Африки припадає в середньому 2,8%, Центральної Америки – 4,6%, Південної Америки – 1,2%, Північної Америки – 1,9%, Європи – 14,4% світового імпорту олійних культур. Основними країнами-імпортерами олійних культур виступають Китай (в середньому 58,1% світового імпорту олійних культур) та ЄС (в середньому 12,7% світового імпорту олійних культур).

Таблиця 3

Виробництво олійних культур, млн т [7]

Регіон/країна	2012–2013 рік (середнє)		2014 рік		2015 рік		Абсолютне відхилення	
	млн т	%	млн т	%	млн т	%	млн т	%
Азія	135,1	27,9	132,2	24,2	130	24,3	-5,1	-3,6
<i>у т. ч.:</i>								
Китай	60,4	12,5	59,5	10,9	56,4	10,6	-4	-1,9
Індія	38,1	7,9	34,4	6,3	35,6	6,7	-2,5	-1,2
Індонезія	10,4	2,1	11,6	2,1	12,3	2,3	1,9	0,2
Іран	0,7	0,1	0,7	0,1	0,7	0,1	0	0,0
Японія	0,3	0,1	0,3	0,1	0,3	0,1	0	0,0
Корея	0,2	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0	0,0
Малайзія	5	1,0	5,2	0,9	5,2	1,0	0,2	-0,1
Пакистан	5,4	1,1	5,6	1,0	5,1	1,0	-0,3	-0,2
Таїланд	0,7	0,1	0,7	0,1	0,7	0,1	0	0,0
Туреччина	2,9	0,6	3,1	0,6	2,9	0,5	0	-0,1
Африка	17,2	3,6	17,7	3,2	17,5	3,3	0,3	-0,3
<i>у т. ч.:</i>								
Нігерія	4,9	1,0	5	0,9	5	0,9	0,1	-0,1
Центральна Америка	1,6	0,3	1,8	0,3	1,8	0,3	0,2	0,0
<i>у т. ч.:</i>								
Мексика	1,2	0,2	1,3	0,2	1,4	0,3	0,2	0,0
Південна Америка	148,1	30,6	182	33,2	180,1	33,7	32	3,1
<i>у т. ч.:</i>								
Аргентина	51,9	10,7	66,3	12,1	62,1	11,6	10,2	0,9
Бразилія	81,6	16,9	99,7	18,2	100,8	18,9	19,2	2,0
Парагвай	7,4	1,5	8,9	1,6	9,5	1,8	2,1	0,2
Північна Америка	117,4	24,3	140,5	25,7	137,3	25,7	19,9	1,4
<i>у т. ч.:</i>								
Канада	22	4,5	23,9	4,4	20,6	3,9	-1,4	-0,7
США	95,5	19,7	116,6	21,3	116,6	21,8	21,1	2,1
Європа	58,7	12,1	68,5	12,5	63,3	11,8	4,6	-0,3
<i>у т. ч.:</i>								
ЄС	29,9	6,2	36	6,6	31,2	5,8	1,3	-0,3
Росія	12,5	2,6	13,7	2,5	13,8	2,6	1,3	0,0
Україна	14	2,9	16,4	3,0	16,2	3,0	2,2	0,1
Океанія	5,9	1,2	4,8	0,9	4,5	0,8	-1,4	-0,4
<i>у т. ч.:</i>								
Австралія	5,4	1,1	4,3	0,8	4	0,7	-1,4	-0,4
Світ усього	484	100,0	547,4	100,0	534,5	100,0	50,5	0,0
<i>у т. ч.:</i>								
Країни, що розвиваються	296,4	61,2	328	59,9	323,7	60,6	27,3	-0,7
Розвинені країни	187,6	38,8	219,4	40,1	210,8	39,4	23,2	0,7
Країни із низьким рівнем доходів та дефіцитом продовольства	127	26,2	122,5	22,4	119,5	22,4	-7,5	-3,9
Найменш розвинені країни	10,8	2,2	10,9	2,0	10,9	2,0	0,1	-0,2

Експорт олійних культур, млн т [7]

Регіон/країна	2012–2013 рік (середнє)		2014 рік		2015 рік		Абсолютне відхилення	
	млн т	%	млн т	%	млн т	%	млн т	%
Азія	2,6	2,1	2,5	1,7	2,5	1,7	-0,1	-0,4
у т. ч.:								
Китай	1,1	0,9	1,1	0,8	1	0,7	-0,1	-0,2
Індія	0,8	0,6	0,7	0,5	0,8	0,6	0	-0,1
Індонезія	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0,0
Іран	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Японія	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Корея	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Малайзія	н/д	н/д	0,1	0,1	0,1	0,1	н/д	н/д
Пакистан	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Таїланд	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Туреччина	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0,0
Африка	0,8	0,6	0,6	0,4	0,7	0,5	-0,1	-0,2
у т. ч.:								
Нігерія	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0,0
Центральна Америка	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0	0,0
у т. ч.:								
Мексика	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Південна Америка	58,1	46,9	68	46,8	71,9	49,7	13,8	2,8
у т. ч.:								
Аргентина	8,3	6,7	11,2	7,7	12,1	8,4	3,8	1,7
Бразилія	41,7	33,7	49,1	33,8	50,9	35,2	9,2	1,5
Парагвай	4,7	3,8	4,3	3,0	5,1	3,5	0,4	-0,3
Північна Америка	53,4	43,1	65	44,7	60,6	41,9	7,2	-1,2
у т. ч.:								
Канада	12,6	10,2	14,5	10,0	12,2	8,4	-0,4	-1,7
США	40,8	32,9	50,5	34,8	48,4	33,5	7,6	0,5
Європа	5,2	4,2	6,4	4,4	6,3	4,4	1,1	0,2
у т. ч.:								
ЄС	1	0,8	1,4	1,0	1,2	0,8	0,2	0,0
Росія	0,5	0,4	0,4	0,3	0,7	0,5	0,2	0,1
Україна	3,2	2,6	4	2,8	4,1	2,8	0,9	0,3
Океанія	3,6	2,9	2,8	1,9	2,5	1,7	-1,1	-1,2
у т. ч.:								
Австралія	3,5	2,8	2,7	1,9	2,4	1,7	-1,1	-1,2
Світ усього	123,9	100,0	145,3	100,0	144,6	100,0	20,7	0,0
у т. ч.:								
Країни, що розвиваються	61,5	49,6	71,1	48,9	75	51,9	13,5	2,2
Розвинені країни	62,4	50,4	74,2	51,1	69,6	48,1	7,2	-2,2
Країни із низьким рівнем доходів та дефіцитом продовольства	3,3	2,7	3,1	2,1	3	2,1	-0,3	-0,6
Найменш розвинені країни	0,5	0,4	0,4	0,3	0,5	0,3	0	0,1

Таблиця 5

Показники концентрації та особливостей конкуренції на світовому ринку продавців олійних культур

Рік	Коефіцієнт концентрації, %	Індекс Херфіндаля- Хіршмана	Коефіцієнт відносної концентрації (К)	Дисперсія логарифмів ринкових часток	індекс максимальної частки
2012–13	76,75544794	2396,482101	0,944	6,918354963	0,673162714
2014	78,52718513	2530,488455	0,875301205	7,854320414	0,687458231
2015	77,10926694	2525,596437	0,873716012	7,638888699	0,678030741

Примітка: складено та розраховано автором на основі даних джерела [7].

Імпорт олійних культур, млн т [7]

Регіон/країна	2012–2013 рік (середнє)		2014 рік		2015 рік		Абсолютне відхилення	
	млн т	%	млн т	%	млн т	%	млн т	%
Азія	90,4	72,9	110,2	75,8	110,5	76,4	20,1	3,5
<i>у т. ч.:</i>								
Китай	69,7	56,2	84,9	58,4	86,2	59,6	16,5	3,4
Індія	0,2	0,2	0,4	0,3	0,3	0,2	0,1	0,0
Індонезія	2,2	1,8	2,7	1,9	2,5	1,7	0,3	0,0
Іран	0,5	0,4	0,8	0,6	0,7	0,5	0,2	0,1
Японія	5,6	4,5	5,8	4,0	5,5	3,8	-0,1	-0,7
Корея	1,5	1,2	1,4	1,0	1,5	1,0	0	-0,2
Малайзія	0,6	0,5	0,8	0,6	0,7	0,5	0,1	0,0
Пакистан	1,3	1,0	2,1	1,4	1,9	1,3	0,6	0,3
Таїланд	2	1,6	2,2	1,5	2,2	1,5	0,2	-0,1
Туреччина	2,3	1,9	3,1	2,1	3,1	2,1	0,8	0,3
Африка	3,3	2,7	4,1	2,8	4	2,8	0,7	0,1
<i>у т. ч.:</i>								
Нігерія	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Центральна Америка	6,2	5,0	6,5	4,5	6,4	4,4	0,2	-0,6
<i>у т. ч.:</i>								
Мексика	5,5	4,4	5,7	3,9	5,6	3,9	0,1	-0,6
Південна Америка	1,4	1,1	2,1	1,4	1,8	1,2	0,4	0,1
<i>у т. ч.:</i>								
Аргентина	0,1	0,1	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Бразилія	0,3	0,2	0,4	0,3	0,2	0,1	-0,1	-0,1
Парагвай	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Північна Америка	2,9	2,3	2,7	1,9	2,2	1,5	-0,7	-0,8
<i>у т. ч.:</i>								
Канада	0,6	0,5	0,6	0,4	0,6	0,4	0	-0,1
США	2,3	1,9	2	1,4	1,6	1,1	-0,7	-0,7
Європа	19,8	16,0	19,8	13,6	19,8	13,7	0	-2,3
<i>у т. ч.:</i>								
ЄС	18	14,5	17	11,7	17,4	12,0	-0,6	-2,5
Росія	1,4	1,1	2,1	1,4	1,8	1,2	0,4	0,1
Україна	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Океанія	н/д	н/д	0,1	0,1	н/д	н/д	н/д	н/д
<i>у т. ч.:</i>								
Австралія	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
Світ усього	124	100,0	145,3	100,0	144,7	100,0	20,7	0,0
<i>у т. ч.:</i>								
Країни, що розвиваються	94,8	76,5	115,9	79,8	116,2	80,3	21,4	3,9
Розвинені країни	29,2	23,5	29,5	20,3	28,5	19,7	-0,7	-3,9
Країни із низьким рівнем доходів та дефіцитом продовольства	70,7	57,0	87,9	60,5	88,7	61,3	18	4,3
Найменш розвинені країни	0,6	0,5	0,9	0,6	1	0,7	0,4	0,2

Як свідчать результати проведеного аналізу, покупці мають значний вплив на ринок олійних культур, ринок є висококонцентрованим, наближається за своїми параметрами до монопольного ринку, характеризується суттєвими та зростаючими диспропорціями у розмірах суб'єктів ринку – нерівністю розмірів суб'єктів ринку, значною ринковою владою найбільших його суб'єктів (табл. 7).

Висновки. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що у 2013–2015 рр. світовий ринок олійних культур і продуктів їх переробки динамічно розвивався та характеризувався: нарощуванням обсягів виробництва та обсягів зовнішньої торгівлі; підвищенням рівня концентрації та значною ринковою владою його найбільших суб'єктів (світовий ринок

Показники концентрації та особливостей конкуренції на світовому ринку покупців олійних культур

Рік	Коефіцієнт концентрації, %	Індекс Херфіндаля-Хіршмана	Коефіцієнт відносної концентрації (К)	Дисперсія логарифмів ринкових часток	Індекс максимальної частки
2012–13	75,24193548	3427,503902	0,669761161	4,777470272	0,824326405
2014	74,12250516	3600,600414	0,663177267	3,700209224	0,822866345
2015	75,39737388	3738,94658	0,650478538	4,289841747	0,825545996

Примітка: розраховано та складено автором на основі даних джерела [7].

виробників олійних культур наближався за своїми параметрами до олігополії; світовий ринок споживачів олійних культур наближався за своїми параметрами до монополії).

Список використаних джерел

1. Food, beverage and agriculture industry insights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gecapital.com.au/knowledge-hub/2014/food-and-beverage-industry/food-beverage-and-agriculture-industry-insights.pdf>.
2. World trade report, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/world_trade_report14_e.pdf.
3. Changing Structure of Global Food Consumption and Trade. Anita Regmi, editor. Market and Trade Economics Division, Economic Research Service, U.S. Department of Agriculture, Agriculture and Trade Report. WRS-01-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ers.usda.gov/media/293645/wrs011_1.pdf.
4. Global and regional food consumption patterns and trends [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/docrep/005/ac911e/ac911e05.htm>.
5. FAO Statistical Pocketbook 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/3/a-i4691e.pdf>.
6. Oilseeds: world markets and trade [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/oilseeds.pdf>.
7. Food Outlook: biannual report on global food markets, October 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/3/a-I5003E.pdf>.